Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Sant Marçal de Terrassola

Torrelavit

Ubicació

Comarca:	Alt Penedès
Lloc/Adreça:	Plaça Pau Vidal, Terrassola
Alçada:	213 m

Coordenades:

Latitud:	41.44772
Longitud:	1.72691
UTM Est (X):	393658
UTM Nord (Y):	4589242

Classificació

Número de fitxa	08287 - 1
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Medieval Romànic Modern Contemporani
Segle	XI
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Refeta en la restauració de 1957-73. Obres de restauració dels anys 1985-86. L'any 1957, a càrrec de la Diputació de Barcelona, es van treure el campanar i la sagristia i es va refer la façana actual d'entrada entre d'altres millores. Però no és fins a la intervenció de 1985-86 que el temple queda en perfecte estat de conservació.
Protecció	Legal
Observacions protecció:	Text Refós Normes Urbanístiques de les Normes Subsidiàries (set. 2005)
Número inventari	Sí, IPA, n. 4862
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Religiós
Titularitat	Privada

Titular:	Bisbat de Sant Feliu de Llobregat. c/d'Armenteres, 35 (Sant Feliu de Llobregat)
Autoria de la fitxa	Oriol Vilanova
Data de registre de la fitxa:	dc., 09/06/2010 - 02:00

Descripció

Església de nau rectangular, amb tres absis semicirculars formant una capçalera trevolada i un cimbori vuitavat al centre del creuer. Els tres absis semicirculars tenen les mateixes dimensions, estan oberts amb arcs presbiterials i ornats exteriorment amb arcuacions cegues i dues lesenes cadascun. Les lesenes van fins a un petit sòcol que envolta els absis i hi ha tres arcuacions cegues entre lesena i lesena, en total nou a cada absis. El central té tres finestres de doble esqueixada i els laterals una cadascun, també de doble esqueixada. A la façana de ponent, refeta en la restauració de 1957-73, hi ha el portal d'entrada, de mig punt amb una imposta. Una orla sobresortida volta l'arc, i les dovelles estan molt ben polides i encaixades; damunt seu hi ha una finestra allargada de volta de mig punt amb una orla semicircular i imposta. A l'aresta de la façana de migdia hi ha un contrafort. La nau és coberta amb una volta de canó lleugerament apuntada, reforçada per dos arcs torals, el del creuer de mig punt i el del mig de la nau apuntat, i recolza sobre unes columnes de factura molt sòlida, amb impostes en les de l'arc apuntat. Els absis són coberts amb volta de quart d'esfera. La cúpula del cimbori és semiesfèrica, de base quadrada i de grans dimensions, aguantada pels arcs dels absis (el central i els laterals) i el de la nau. Té quatre trompes a partir de les quals els carreus estan disposats uniformement fins al punt final de la semiesfera. El cimbori té tots els costats d'idèntiques dimensions. A la paret de migdia hi ha una finestra rodona. La coberta de la nau té dues vessants, la del cimbori en té vuit i en els absis és cònica, totes amb teula àrab.
Les dues façanes laterals, sud i nord, presenten decoració d'arcuacions cegues llombardes de les mateixes dimensions que les de l'absis; aquestes arcuacions presenten una lesena central al mur nord, mentre que en el mur sud apareixen seguides i tenen una tipologia molt especial, ja que són formades per plafons semicirculars refets del pla de façana. A la paret de migdia hi ha dues finestres de doble esqueixada i una porta més petita que la del mur de ponent, i a la paret nord hi ha una finestra de doble esqueixada on també es troba un portal de mig punt, de petites dimensions. L'aparell constructiu de l'edifici és de carreus de pedra tallats amb uniformitat en tot el conjunt, excepte a la base, que és de pedra basta. L'edifici presenta alguns elements que el singularitzen, atorgant-li un interès especial: en primer lloc, la presència de les dues portes secundàries situades a les façanes nord i sud, que es corresponen força bé amb les portes accessòries que apareixen a les esglésies monàstiques medievals i que plantegen, per a alguns estudiosos, un possible caràcter monàstic de l'església de Terrassola. Així, i seguint aquesta hipòtesi, seria l'únic element conservat d'un conjunt monàstic desaparegut, si és que s'arribà a completar el projecte en el qual es concebí l'església. Tanmateix, a la façana sud cal destacar la singularitat formal del seu fris d'arcuacions, molt diferent del que és més habitual en aquest tipus decoratiu. També és un element singular en la composició del mateix edifici, en la qual la situació dels absis i de la façana nord segueix les fórmules habituals del seu tipus. És difícil donar una motivació a aquesta singularitat, potser justificada per la presència d'edificis annexos.

Història

L'indret que ocupa l'església de Sant Marçal de Terrassola ja estava habitat, com a mínim, des del segle IV aC. Després de ser abandonada durant el Baix Imperi, l'emplaçament es tornà a poblar al segle X. Damunt d'una església anterior, entre els anys i 1043 i 1053, Guislabert, bisbe de Barcelona, consagrà l'actual església de Sant Marçal a petició del matrimoni format per Silveri Borrell i Ermessenda. Deuen ser d'aquesta època o de la capella anterior les tombes antropomorfes actualment tapades que hi ha dintre del

recinte del temple i que aparegueren durant les obres de restauració dels anys 1985-86. Al començament del segle XIII, l'església de Sant Marçal depenia del monestir italià de Sant Martino dell'Isola Gallinaria, a l'igual que el proper priorat de Sant Pere de Riudebitlles. El 1209, Nicolau, abat de l'esmentat monestir, nomenà síndic Bernat de Blancafort, monjo i diaca d'aquell cenobi. L'any següent hi hagué una concòrdia entre Pere, bisbe de Barcelona, i Bernat de Blancafort, perquè aquest darrer no volia observar sobre la institució de l'església de Sant Marçal la cura d'ànimes i l'entredit. La dependència del cenobi italià durà fins que es va fer una permuta de propietats amb el monestir de Montserrat l'any 1428, que canviava Sant Marçal per terres italianes.
Es creu que aquesta església tingué una funció monacal, com ho corrobora l'existència de les portes laterals, i cal suposar que la façana meridional connectava amb el possible claustre, la de tramuntana amb el fossar i la de ponent estava reservada als fidels. Amb tot, fins al segle XV no hi ha cap document que parli de la seva funció com a cenobi. L'església s'utilitzà també com a magatzem de gra, com ho demostra la troballa, en les últimes excavacions, de set sitges tallades al terreny natural. Aquestes es trobaren distribuïdes per la nau sense cap ordre. Possiblement aquest factor indica una diacronia en la construcció, fent-se a mesura que calia augmentar la capacitat d'emmagatzematge. Les sitges eren de forma ovoïdal, força irregulars, amb el diàmetre més gran prop de la base, que presentava una lleugera concavitat. El brocal estava fet amb pedres treballades en arc de cercle, i la tapadora era monolítica, amb una perforació central. Aquests dipòsits van estar en ús fins l'any 1780, ja que se sap per la documentació que el bisbe, amb motiu d'una visita pastoral, va sol·licitar al rector que proporcionés un altre lloc per guardar el blat, ja que no era decent que el tingués dins l'església.
Al segle XIV es va substituir la volta de canó per una altra lleugerament apuntada. Al segle XVIII es van fer algunes actuacions a l'església, a fi de com sanejar la volta, posar nova teulada, construir un campanar rectangular damunt de la nau i fer el contrafort de la façana sud.
Al començament del segle XX s'adossà la sagristia a sota del campanar. En la restauració que es va fer a partir de l'any 1957, a càrrec de la Diputació de Barcelona, es van treure el campanar i la sagristia i es va refer la façana actual d'entrada entre d'altres millores. Però no és fins a la intervenció de 1985-86 que el temple queda en perfecte estat de conservació. Es pot considerar un dels millors exemplars del romànic català que ha arribat fins als nostres dies.

Bibliografia

A.A.V.V. (1992): "CATALUNYA ROMÀNICA". Vol. XIX: El Penedès. L'Anoia. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, p. 202-204.
A.A.V.V. (2009): "Torrelavit. Mirades creuades". Edicions i Propostes Culturals Andana, S.L., Vilafranca del Penedès, p. 67 - 69.
FIERRO,J. : DOMINGO, R,(1989) "Evolución histórica y desarrollo arquitectónico de la iglesia de Sant Marçal de Terrassola, Torrelavit", dins González, A., López Mullor, A. (dirs.), Simposi Actuacions en el patrimoni edificat medieval i modern (segles X al XVIII). I. La intervenció arquitectònica, II. La recerca arqueològica. Barcelona, 5 7 d'octubre de 1989, Diputació de Barcelona, Servei del Patrimoni Arquitectònic, Quaderns Científics i Tècnics, 3. Barcelona, 1991, pàgs. 115-123.
FIERRO,J. : DOMINGO, R: Terrassola i Lavit. Sant Marçal de Terrassola. L'excavació arqueològica", dins Catalunya Romànica XIX. El Penedès. L'Anoia, Barcelona, 1992, pàg. 204.
Lacuesta, R.; Fierro, J.; Vila, R., "Església de Sant Marçal de Terrassola. Torrelavit", dins Memòria 1985-1989, Diputació de Barcelona, Servei del Patrimoni Arquitectònic, Barcelona, 1990, pàgs. 83-92.
LLORAC I SANTIS, Salvador (2003): "Torrelavit. Ahir i avui d'un poble del Penedès". Edita: Ajuntament de Torrelavit, p. 252 - 262.
MORET, Anna; VILANOVA, Oriol (2009): "Les rutes de Mir Geribert. 8 itineraris pel romànic de l'Alt Penedès." Edicions i Propostes Culturals Andana. Vilafranca del Penedès, p. 156 - 159.

